

Opinnäytetyö (AMK)

Esittävä taide, teatteri

2023

Jatta Pirinen

Teatteri-ilmaisun ohjaaja taidepedagogina varhaiskasvatuksessa

– Kokemuksia draamakasvatuksesta Ilpoisten
päiväkodissa

Opinnäytetyö (AMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Esittävä taide, teatteri

2023 | 20 sivua + 2 liitesivua

Jatta Pirinen

Teatteri-ilmaisun ohjaaja taidepedagogina varhaiskasvatuksessa

– Kokemuksia draamakasvatuksesta Ilpoisten päiväkodissa

Jokaisella ihmisellä on oikeus taide-elämyksille ja kokemuksille. Tässä opinnäytetyössä tutkin taiteen merkitystä, draamakasvatuksen vaikutuksia ja teatteri-ilmaisun ohjaajan työtä taidepedagogina varhaiskasvatuksessa.

Tarkastelin taidepedagogin työtä käytännössä Ilpoisten päiväkodissa kahden viikon ajan syksyllä 2022 draamakasvatuksen näkökulmasta. Käsittelen aihetta tämän kokeilun kokemusten ja havaintojen pohjalta. Kokeilun aikana teetin varhaiskasvattajille kyselyn draamakasvatukseen ja käytännön vierailuuni liittyen. Esittelen lopuksi kyselyn vastauksia sekä varhaiskasvattajien kanssa käytyjen keskustelujen antia. Lisäksi peilaan näitä kokemuksia taidepedagogiikan lähdekirjallisuuteen.

Tämänhetkinen varhaiskasvatuksessa tapahtuva, viikoittainen ja tavoitteellinen taidekasvatus on heikossa asemassa. Taidepedagogeja, eli taidealojen ammattilaisia, tarvitaan, jotta taidekasvatus varhaiskasvatuksessa olisi jokaiselle lapselle turvattu.

Draamakasvatus vaikuttaa kokonaisvaltaisesti ihmisen hyvinvointiin ja kehitykseen. Draaman avulla saadaan kokemuksia elämästä, kehitetään elämässä tarvittavia taitoja sekä opitaan itsestä ja itseä ympäröivästä maailmasta.

Asiasanat: taidepedagogi, draama, draamakasvatus, varhaiskasvatus

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Degree programme

2023 | 20 pages

Jatta Pirinen

Theatre instructor as an art pedagogue in early childhood education

– Experiences on drama education at Ilpoinen day care center

Everyone has a right to have experiences and experiments with art. In this thesis I'm exploring the meaning of art, the impact of drama education, and the theatre instructor's work as an art pedagogue in early childhood education.

I examined what the work of an art pedagogue would be like at the Ilpoinen day care center for two weeks in the fall of 2022 from drama education's perspective. I examine this subject through the experiences and observations made in this experiment. I conducted a survey amongst the early childhood education professionals. At the end of my thesis, I present the results of the survey and the conversations that we had. I also compare these experiences to the source material in art pedagogy literature.

The current state of drama education in early childhood education is poor. The art pedagogues are needed to make sure that the weekly and goal-oriented art education is secured for every child.

Drama education has a comprehensive impact on a person's wellbeing, and development. With drama work you gain life experience, develop life skills and learn about yourself and the world around you.

Keywords:

art pedagogue, drama, drama education, early childhood education

Sisältö

1 Johdanto	5
2 Taidepedagogiikka varhaiskasvatuksessa	6
2.1 Taidekasvatus	6
2.2 Draamakasvatus	7
2.3 Draamalähtöiset menetelmät	8
2.4 Leikki taiteen lähtökohtana	8
3 Teatteri-ilmaisun ohjaaja varhaiskasvatuksessa	9
3.1 Draamakasvatuksen integrointi	9
3.2 Draamatuokion suunnittelu	10
3.3 Draamatuokion tavoitteet	11
3.4 Teatteri-ilmaisun ohjaaja osana Ilpoisten päiväkodin henkilökuntaa	13
4 Draamakasvatuksen vaikutukset	15
4.1 Henkilökohtainen oppiminen	15
4.2 Sosiaalinen oppiminen	16
4.3 Taiteesta oppiminen	16
4.4 Varhaiskasvattajien palaute Ilpoisten päiväkodissa	17
4.5 Yhteenveto	20
Lähteet	21

1 Johdanto

Olen työskennellyt varhaiskasvatuksessa lähes kymmenen vuotta. Laadukas ja monipuolinen varhaiskasvatus on minulle sydämen asia. Ennen teatteri-ilmaisun ohjaajan opintojani, käytin paljon draamalähtöisiä menetelmiä työssäni päiväkodissa. Draama ja sen käyttö menetelmänä päiväkodeissa ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys. Huomasin työssäni, että tähän vaikuttivat työntekijöiden vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet. Jotta draamakasvatus olisi turvattu kaikille lapsille varhaiskasvatuksessa, koen, että teatteri-ilmaisun ohjaajille olisi tarvetta päiväkodeissa.

Opinnäytetyöni tavoite on selvittää, millaista teatteri-ilmaisun ohjaajan työ taidepedagogina varhaiskasvatuksessa voisi olla. Analysoin, miksi draamaa tarvitaan varhaiskasvatuksessa ja mitkä ovat draamakasvatuksen hyödyt. Tavoitteeseen päästäkseni työskentelin Ilpoisten päiväkodissa taidepedagogina kahden viikon ajan. Lisäksi tutkin, miten teatteri-ilmaisun ohjaaja taidepedagogina sopisi varhaiskasvatuksen työkentälle. Tarkastelen lopuksi näitä havaintoja, joita tein käytännössä Ilpoisten päiväkodissa.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa (Suomen YK-liitto 2011, 49) 31. artiklassa todetaan seuraavasti:

Sopimusvaltiot tunnustavat lapsen oikeuden lepoon ja vapaa-aikaan, hänen ikänsä mukaiseen leikkimiseen ja virkistystoimintaan sekä vapaaseen osallistumiseen kulttuurielämään ja taiteisiin.

Sopimusvaltiot kunnioittavat ja edistävät lapsen oikeutta osallistua kaikkeen kulttuuri- ja taide-elämään ja kannustavat sopivien ja yhtäläisten mahdollisuuksien tarjoamista kulttuuri-, taide-, virkistys- ja vapaa-ajantoimintoihin.

Varhaiskasvatuksen tehtävänimikkeistä puuttuu kokonaan ammattikunta nimeltään taidepedagogi. Tätä ammattikuntaa ei varhaiskasvatuslaissa ole olemassa nimeksikään. Mielestäni tähän tarvitaan muutos, jota haluan perustella tällä kirjallisella opinnäytetyöllä.

2 Taidepedagogiikka varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa työskentelee joukko alansa ammattilaisia. Jotta varhaiskasvatus olisi monipuolista, vaatii se monenlaista osaamista. Taiteellisessa toiminnassa lapsi tarvitsee taiteen opettamiseen perehtyneen ohjaajan. Ohjaajalla on henkilökohtaisia kokemuksia taiteesta, sen toteuttamisesta sekä pedagogisia valmiuksia taiteen opettamiseen (Hassi 1994, 32). Juuri siksi taidekasvatuksesta ja sen toteutuksesta vastaa parhaiten taidealan ammattilainen.

Lasten kulttuuritoimikunta on nähnyt ongelmallisena jo vuonna 1979 mietinnössään, kun varhaiskasvatuksessa ei ole tarvittavia eri taidealojen asiantuntijoita. Lisäksi riittämätöntä ovat tämän kulttuuritehtävän toteutukseen varatut määrärahat. (Kuosmanen 1981, 12.) Huomaan, että 40 vuodessa tähän asiaan ei ole tullut lähes ollenkaan muutosta. Määrärahat taidealojen asiantuntijoiden palkkaamiseen uupuvat. Tästä johtuen yhä edelleen taidepedagogit paistattelevat poissaolollaan varhaiskasvatuksen työkentältä.

”Ei kulttuuri ole mikään jälkiruoka, kaunis torttu, vaan jokapäiväistä leipää.” (Mäkinen 2006, 65). Kansakunnan sivistys rakentuu taiteesta ja kulttuurista. Taide luo mahdollisuuksia tulevaisuuden yhteiskunnalle. Tämän vuoksi taide tulisi mahdollistaa perusoikeutena jokaiselle jo varhaislapsuudesta alkaen. (Ruokonen ym. 2009, 5–6.)

Kulttuuri on asia, joka elää ja muovautuu joka päivä. Näin tekee myös maailma, jossa elämme. Kun maailma muuttuu jatkuvasti, tulee sitä mukaa myös päiväkotien muokata ja etsiä uusia toimintatapoja. Miten ajatellaan ja toimitaan luovasti? Tähän esimerkkiä antavat taiteilijat ja taidekasvattajat. Yhteistyö varhaiskasvatuksessa kulttuuritahojen ja luovan työn ammattilaisten kanssa voi parantaa toimintakulttuuria selviytymään ja muuttumaan uusien haasteiden mukaan. (Ruokonen ym. 2009, 5.) Näin ollen taidepedagogit voivat tuoda uudenlaisia ajatuksia totuttujen kaavojen ulkopuolelta ja antaa ideoita siihen, miten varhaiskasvatusta voi toteuttaa luovuutta hyödyntäen.

Päiväkotien tehtävä on luoda sen oma toimintakulttuuri. Lasten oma kulttuuri ja taide ovat esteettisiä kasvattajia, kuten myös päiväkoti fyysisenä ympäristönä. Nämä välittävät kulttuurisia arvoja tarjoamalla mahdollisuuksia kokemuksiin ja elämyksiin. (Hassi 1994, 32.) Varhaiskasvatus kulttuurisine sisältöineen tarvitsee kuitenkin pitkäjänteistä tukea, jotta se olisi riittävän laadukasta itsessään. Tämä edellyttää, että kasvattajilla tulee olla tarpeeksi taiteellisten, kulttuuristen ja esteettisten toimintatapojen ammatillista osaamista. (Ruokonen & Rusanen 2009, 15.) Kasvattajien työtä tukemassa ja vahvistamassa ovat taidealan ammattilaiset.

2.1 Taidekasvatus

Taide kuuluu kaikille. Taide elämykset antavat mielihyvää ja nautintoa kokijalleen. Lähtökohtana taidekasvatukselle on välittää rakkaus taiteita ja taiteen parissa tehtävää toimintaa kohtaan. Taide edistää kokonaisvaltaisesti yksilön kehitystä ja rikastuttaa persoonallisuutta. Luovuus ja taide rakentavat tietämystä ihmisyyttä ja kulttuuria kohtaan. Kodin rinnalla päiväkoti ja koulu ovat keskeisimpiä taiteellisia kasvuympäristöjä.

(Ruokonen 2006, 11.) Toisin sanoen taidekasvatus on kasvatusta eheyttävää ja kokoavaa toimintaa (Hassi 1994, 31).

Taide on henkisen kasvun edistäjä (Ruokonen ym. 2009, 5). Taidekasvatus kasvattaa niin kasvatettavaa kuin kasvattajaa. Lapsen kasvattamista ja opettamista voidaan jo itsessään kutsua taiteeksi. Se vaatii heittäytymistä ja eläytymistä ympäröivään maailmaan. Samalla kasvattaja oppii itse lisää lapsen maailmaan eläytymällä. Kun puhutaan taiteesta lapsen kasvatuksessa, on kysymys toiminnasta, joka ravitsee ja parantaa ihmissielua. (Haapaniemi-Maula 1996, 70.) Voidaan sanoa, että taidekasvatus on toimintaa, joka parhaimmillaan vaikuttaa kokonaisvaltaisesti hyvinvointiin.

Taidekasvatuksessa on kaksi selkeää pääsuuntausta. Toinen näistä suuntauksista on lapsille tehdyn taiteen osio, kuten lastennäytelmät, nukketeatteri, taidenäyttelyt, elokuvat, musiikki ja oopperat. Lasten itsensä luoma tai esittämä taide muodostaa toisen pääsuuntauksen. Näitä ovat esimerkiksi tanssit, laulut, maalaukset ja käsityöt. (Ruokonen 2006, 14.) Käytännössä taidekasvatus on monipuolista toimintaa tuoden eri taiteenalat yhteen, sekoitettuna, sisäkkäin ja rinnakkain. Se on erilaisten materiaalien ja välineiden avulla kokeilua yksin ja ryhmässä. (Hassi 1994, 30.)

2.2 Draamakasvatus

Draamakasvatus on osa taidekasvatuksen kenttää. Kaikille taiteenlajeille yhteistä on esteettisten elementtien kautta ilmaisu. Näitä elementtejä ovat jännite, kontrasti, rituaalit, rytmi ja symbolit. (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 22.) Elementtien käyttö, kuten lapsiryhmän luomat rituaalit synnyttävät jo itsessään draamaa. Draaman kautta oppiminen tapahtuu lapsen ollessa aktiivinen toimija ja merkityksien luoja (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 9).

Alle kouluikäisten lasten draamakasvatus on ohjattua leikkiä, jolla on pedagogisia tai taidepedagogisia tavoitteita. Se on leikin, tarinoiden ja teatterin yhdistämistä. Tällöin sosiaalisuus, kokemuksellisuus, tunteet ja toisen asemaan asettuminen korostuvat. Aikuisten ja lasten välinen hyvä vuorovaikutus tukee empatiakyvyn kehittymistä. (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 9.)

Draamakasvatus sisältää kaikki erilaiset draaman ja teatterin toimintamuodot. Teatteria tehtäessä on toiminnan tavoitteena valmistaa esitys, kun taas draamaa tehtäessä keskitytään prosessiin eli toimimiseen leikin kautta. Leikin ja kasvatuksen yhdistämistä teatterin keinoihin kutsutaan draamatyöskentelyksi. Tällöin toiminta tapahtuu ilman ulkopuolista yleisöä, oman ryhmän kesken. Aikuisen tehtävä on olla kasvattajana roolimallin antaja ja aloitteiden tekijä. Draamakasvatukselle keskeistä onkin kuvitteellisten roolien ja todellisuuden välillä toimiminen. (Toivanen 2009, 30.) Todellisen ja kuvitellun maailman välillä liikkumista sanotaan esteettiseksi kahdentumiseksi: maailmaa tutkitaan roolissa kuvitellun todellisuuden kautta ja oikean maailman kautta, omana itsenä (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 18).

2.3 Draamalähtöiset menetelmät

Lapsella on tarve oppia mielikuvitusta käyttäen, leikin kautta. Draamalähtöiset menetelmät ovat luonteeltaan leikinomaisia (Toivanen 2009, 31). Leikillisyyden lisäksi draamalähtöisiin menetelmiin kuuluu tutkimuksellisuus. Draama on tapa työskennellä tutkien jotain asiaa, käyttäen teatterin keinoja. (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 12.) Teatteria tehtäessä vain mielikuvitus on rajana. Samoin draama voidaan jakaa lukemattomiin erilaisiin toimintamuotoihin. Näitä muotoja ovat muun muassa draamaleikki, ilmaisuleikkituokio, draamaseikkailu, prosessidraama, forum-teatteri sekä näytelmän valmistaminen. (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 12.)

Draamatyöskentelyä aloitettaessa on hyvä luoda ryhmän kesken draamasopimus. Se on kutsu yhteiseen leikkiin, jossa pätevät tietyt pelisäännöt ja toimintatavat. Jotta nämä ovat selvät kaikille, on ne hyvä sopia ennen toiminnan aloitusta. (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 23.) Säännöt luovat turvallisuuden tunnetta. Draamasopimus helpottaa lisäksi osallistujia hahmottamaan, milloin toimitaan roolissa ja milloin omana itsenä. Draamasopimuksessa osallistujat sitoutuvat ottamaan toiset huomioon ja toimimaan draamaleikin sääntöjen mukaisesti (Toivanen 2022, 107).

2.4 Leikki taiteen lähtökohtana

Ihmisellä on neljä perustarvetta. Nämä ovat keksiminen, tekeminen, sosiaalinen toiminta ja tarve taiteelliselle toiminnalle. (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 14.) Leikki on taiteen lähtökohta. Lapsen aistimusmaailmaan kuuluu sadunomainen mielikuvitusmaailma. Kun lapsi leikkii, esineet elävöityvät. Tämän voimme nähdä lapsen leikkinä ja taiteen alkuna. (Riskä 1996, 37–38.) Leikki on aina luovaa ja kehollista. Näin ollen leikkiin tarvitaan koko ihmistä päästä varpaisiin. (Kuhfuss 1996, 75–76.)

Leikkimistä voi toteuttaa yksin ja yhdessä. Yhdessä rakennetussa ja jaetussa leikissä yhdistyy kokonaisvaltaisen ilmaisun saattamana kaikki taiteen alueet (Hassi 1994, 30). Kuvitteluleikit ja usein draamakasvatuksen toiminta ovat juonellisia. Tarinat auttavat lasta ymmärtämään tunne-elämää. Kun lapsi käy läpi tarinan juonta, hän samalla tulkitsee sisäistä maailmaansa. Leikkiin tuovat jännitettä vastakohtat, kuten hahmojen jako hyviin ja pahoihin. Tarinoiden loppuratkaisut, joissa hyvä voittaa ja paha saa ansaitsemansa rangaistuksen, antavat lapsille lohtua. Tällöin lapsi saa uskoa siihen, että hänellä on mahdollisuus selviytyä eteen tulevista esteistä elämässä. (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 17.)

Roolileikki vapauttaa leikkijän itsekontrollista. Leikkijä voi rooliin turvautuen tehdä asioita, joita ei normaalisti oikeassa elämässä tekisi. Leikin havainnointi auttaa aikuista ymmärtämään lasta ja hänen tarpeitaan. Kun lapsi palaa toistuvasti leikkimään samaa roolileikkiä, kertoo se siitä, että lapsella on tarve käsitellä leikissä esiintyviä asioita. (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 19.)

3 Teatteri-ilmaisun ohjaaja varhaiskasvatuksessa

Marjatta Hassin (1994, 29) mukaan taidepedagogit ja varhaiskasvattajat voisivat yhdessä kehittää opetusmenetelmiä taiteen opetuksen käynnistämiseksi varhaiskasvatuksessa. Sain itse mahdollisuuden kokeilla käytännössä Ilpoisten päiväkodissa, miten työskentely taidepedagogina varhaiskasvatuksessa ja yhteistyössä varhaiskasvattajien kanssa sujuisi. Esittelen seuraavaksi, miten päädyin tätä työtä käytännössä toteuttamaan ja millainen työnkuvani oli.

Kun tarkastelin, miten voisin hyödyntää kirjallista opinnäytetyötä tulevaisuuden työllistymistoiveisiin, palasin pohtimaan sitä hetkeä, kun hain opiskelemaan teatteri-ilmaisun ohjaajaksi. Työskentelin silloin samaisessa Ilpoisten päiväkodissa lastenhoitajana. Intohimoni oli toteuttaa lasten kanssa draamaa eri tavoin. Siitä sain ajatuksen hakea opiskelemaan teatteri-ilmaisun ohjaajaksi, toiveenani työskennellä jonain päivänä varhaiskasvatuksessa taidepedagogina. Varsinais-Suomen päiväkodeissa taidepedagogi on edelleen vieras käsite, eikä vielä tänäkään päivänä Turun kaupungilla työskentele taidepedagogeja varhaiskasvatuksessa. Siksi päätin käytännössä tutkia, mitä tämä työ voisi olla.

Tätä käytännön kokeilua pääsin toteuttamaan vanhassa työpaikassani Ilpoisten päiväkodissa kahden viikon ajan syksyllä 2022. Suunnittelin aikataulun näille kahdelle viikolle, jonka aikana kävin vierailmassa jokaisessa ryhmässä. Aamupäivisin toimintahetkien aikana pidin ryhmille draamatuokioita. Iltapäivisin tutustuin ryhmiin vapaan leikkihetken aikana seuraten ja osallistuen lasten leikkeihin. Muun ajan työpäivästä hyödynsin toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja arviointiin. Lisäksi osallistuin ryhmien tiimikohtaisiin palavereihin. Palavereissa kävimme varhaiskasvattajien kanssa keskustelua jo toteutuneesta yhteistyöstä draamakasvatuksen parissa, sen käytännön järjestämisestä sekä muista esiin nousseista havainnoista ja ajatuksista asiaan liittyen.

3.1 Draamakasvatuksen integrointi

Taidekasvatuksen integrointi varhaiskasvatuksessa tapahtuu kolmivaiheisessa prosessissa. Primaari taso koostuu arkipäivän tilanteista, kuten hoito- ja seurusteluhetkistä. Se on leikkiä yhdistettynä laulamiseen, käsileikkeihin, loruihin, keinutteluun ja tanssiin. (Ruokonen 2006, 17–18.) Huomasin tämän tapahtuvan aivan itsestään lapsen kanssa kahdenkeskisesti jaetuissa hetkissä. Tällainen hetki oli esimerkiksi, kun autoin lasta pukemaan käsineitä käteen. Pukiessa kävimme samalla läpi sormien nimiä ”Missä on peukalo” -laululeikin kautta.

Toisen asteen integrointi tarkoittaa taiteellista toimintaa lapsen ehdoilla samalla pyrkien sen monipuolistamiseen (Ruokonen 2006, 17–18). Tätä toteutin erityisesti lasten vapaan leikkihetken aikana. Osallistuin itse leikkeihin mukaan tavoitteenani rikastuttaa niiden sisältöä. Leikin mielekkyys lisääntyi aina, kun löysimme lapsen kanssa yhteisen logiikan leikkiä juuri kyseistä leikkiä. Prinsessanukkeleikissä keksimme, miten käsitellä ajan kulumista, laittamalla yön ajaksi valot pois päältä. Aamun koittaessa valot laitettiin

takaisin päälle. Usein yön aikana leikissä tapahtui jännittäviä asioita, kuten eräs prinsessa, joka muuttui kuun loisteessa joutseneksi.

Kolmannella integroinnin tasolla on tiedostettua ja tavoitteellista taide-elementtien integrointia toimintaan (Ruokonen 2006, 17–18). Tähän lukeutuvat draamatuokiot, joita toteutin ryhmissä. Kahden viikon aikana pidin jokaisessa ryhmässä yhteensä kaksi draamatuokiota. Tavoitteenani oli luoda jatkumoa tuokioiden välille. Esimerkiksi eräässä ryhmässä tutkimme meriteemaa Sateenkaarikalan tarinan avulla. Eläydyimme sateenkaarikaloksi meriaiheisen musiikin innoittamana. Musiikin lisäksi liikkumista inspiroivat huivit, joita käytimme. Tästä syntyi sateenkaarikalojen tanssi meren pohjassa. Lopuksi askartelimme jokaiselle oman sateenkaarikalan. Jatkumona käytimme seuraavalla kerralla näitä sateenkaarikalvoja eläytyessämme samaiseen musiikkiin ja esitimme toisillemme esityksiä varjoteatterin keinoin. Koin, että tällainen jatkumossa tapahtuva toiminta motivoi lapsia osallistumaan ja kokeilemaan uusia asioita. Lasten innostus oli käsin kosketeltavissa, kun he pääsivät seuraavalla kerralla leikkimään askartelemillaan sateenkaarikalvoilla.

3.2 Draamatuokion suunnittelu

Draamalähtöistä toimintaa suunniteltaessa valitaan aihe, jota halutaan käsitellä ja mietitään toiminnalle tavoitteet (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 74). ”Satujen saarella” oli päiväkodin tämän vuoden teema, jota hyödynsin tuokioissa. Suunnittelin draamatuokiot vastaamaan jokaisen ryhmän tarpeita ja toiveita. Lisäksi toiminnan sisällön suunnittelussa käytin satuja, jotka olivat ryhmille jo tuttuja tai tarinoita, jotka käsitelivät ryhmässä, sillä hetkellä harjoiteltavia taitoja. Kirjoitin itselleni ylös asioita ja ideoita, joita minulle tuli mieleen ryhmien aiheista. Näitä asioita tarkastellessani lähdin miettimään, miten niitä voisi käsitellä draaman keinoin. Draamakasvatus on leikillistä oppimista. johon kuuluu tekemisen ilo (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 16). Olen huomannut, että minua itseäni motivoi, kun koen tekemisen mieluiseksi. Itselle mielekkäät ja iloa tuottavat harjoitteet ja keinot auttavat ohjaajan roolissa helpommin heittäytymään toimintaan. Tällöin ohjaajan innostus tarttuu myös osallistujiin.

Innostusta ja mielenkiinnon herättelyä tarvitaan erityisesti draamatuokion aloitukseen. Alkukoukku saa lasten mielenkiinnon heräämään toimintaa kohtaan (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 74.) Kun osallistujien mielenkiinnon oli saanut heräämään heti toiminnan aluksi, havaitsin heidän olevan sitä todennäköisemmin motivoituneita tuokion loppuun saakka. Erään tuokion alkuun kerroin lapsille uutisen. Päiväkotiin oli tulossa vieraaksi kuningas. Yhdessä lasten kanssa aloimme keksiä taikasanoja, joilla saisimme kuninkaan ilmestymään paikalle. Näiden taikasanojen kutsumana saapuikin paikalle Kuningas Ei. Olin itse vaihtanut päälle kuninkaan asun lapsilta piilossa. Kuningas esitti lapsille kappaleen, jossa häntä ei kiinnostanut tehdä mitään. Kuningas teki lapsiin lähtemättömän vaikutuksen mahtipontisella kiukuttelullaan ja heidän mielenkiintonsa oli saatu herätettyä.

Draamalähtöiselle toiminnalle on olennaista jännite. Jännitettä pitävät yllä ristiriidat ja ongelmat, joita ratkaistaan. (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 74.) Kuten tarinoissa, on myös draamatuokioissa hyvä, että matkan varrella kohdataan erilaisia ratkomista vaativia ongelmia. Oppimisen avainasemassa ovatkin lapsen oma panos, päättely,

päätökset ja toiminta. (Hassi 1994, 31.) Käsittelimme erään ryhmän kanssa kaveritaitoja forum-teatterin avulla. Tarinan siili koki olevansa huono kaikessa. Lapset pohtivat, mitä vastaavanlaisessa tilanteessa voisi sanoa ja tehdä kaverille. Näitä ideoita he saivat kokeilla ottamalla siilin ystävän roolin leikissä. Tutkimme samalla, muuttuiko siilin suhtautuminen itseensä ystävien avulla. Lopuksi puimme siilille taikaviitan ja kerroimme, missä asioissa hän on hyvä.

Taiteen opettamiseen kuuluu jäljittely. Oppiminen taas edellyttää taidon harjoittamisen toistamista (Hassi 1994, 31). Toiminnan suunnitteluvaiheessa pohdin ratkaisuja, missä määrin tuokion aikana toistoa on hyvä harjoittaa ja miten itse voin omalla esimerkilläni näyttää, mitä olemme tekemässä. Erään ryhmän kanssa tarkoituksena oli harjoitella erilaisia tunteita. Harjoittelin itse ensin peilin edessä, miltä erilaiset tunteet näyttävät. Vaihdoin tunteileikissä lasten kanssa ilmaisuamme tunteesta toiseen ja palasimme jokaiseen tunteeseen useaan otteeseen. Toiston ja jäljittelyn kautta erilaiset tunteet tulivat tutuiksi tässä leikissä.

Miten luoda yhtenäinen draamatuokio? Draamaleikki on draaman ja roolileikin tuomista yhteen. Leikin lähtökohta voi olla luettu kirja tai opetettava asia. Aikuinen antaa leikille lähtösystejä ja rakentaa sille puitteet. (Toivanen 2009, 34.) Esitin alle kolmevuotiaiden ryhmässä tuokion aluksi pöytäteatteriesityksen Kultakutri ja kolme karhua. Tämän kyseisen ryhmän teemana oli ollut syksyn ajan nallet. Pöytäteatteri oli toimintamme lähtösystejä. Lapset saivat katsoa esitystä oman kotoa tuodun nallen kanssa. Tämän jälkeen leikimme kolmea karhua. Olin tuonut tilaan kolme eri kokoista sänkyä, tuolia ja puurolautasta. Karhunkorvat päässä ja omat nallet mukana leikimme yhteistä karhujen kotileikkiä. Leikissä pääsi kokeilemaan äitikarhun, isäkarhun ja pikkukarhun rooleja.

Draamatuokion harjoitteiden kesto voi vaihdella paljon. Etukäteen on mahdoton tietää, minkä verran mikäkin harjoite vie käytännössä aikaa juuri kyseisen ryhmän kanssa. Lasten kehitys ja oppiminen etenevät yksilöllisesti. Niin myös taiteelliseen oppimiseen tarvitsee jokainen aikaa eri tavoin. Opetus ei voi näin ollen edetä kovin tarkkojen aikataulujen mukaan (Hassi 1994, 30). Suunnitelmat usein muuttuvat tuokion aikana ja ohjaajan tulee punnita lasten viireystilan ja mielenkiinnon mukaan, miten kauan mitään harjoitetta on järkevä toteuttaa. Kiireettömyys tuo rauhaa tekemiseen eikä uutta asiaa ei ole järkevää aloittaa kiireessä. Huomasin, että suunnitelmiani oli järkevää muuttaa tuokioita toteuttaessani. Suunnittelin tuokioihin useita mahdollisia harjoitteita, joista pystyin tilanteen mukaan valitsemaan ryhmälle sopivimmat vaihtoehdot. Usein osa harjoitteista jäi kokonaan toteuttamatta. Tärkeintä on mahdollistaa lapsille taiteisiin tutustumisen ja yhdistää taide arkeen ja leikkiin (Hassi 1994, 30).

3.3 Draamatuokion tavoitteet

Toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon lasten kehitystaso. Menetelmien tavoitteena on edistää kielellistä kehitystä ja antaa valmiuksia uusien asioiden oppimiseen. Erilaisissa rooleissa toimiminen mahdollistaa uusien näkökulmien tutkimisen ja mahdollisuuksien löytämisen. Samalla lapsi pääsee tarkastelemaan suhdettaan toisiin lapsiin ja ympäröivään maailmaan. Toiminta on ryhmälähtöistä, joka

mahdollistaa yhteistyötaitojen ja vuorovaikutuksen harjaannuttamista. Nämä taidot tarjoavat mahdollisuuden kokonaisvaltaisempaan kohtaamiseen. (Toivanen 2009, 31.)

1–3-vuotiaiden kanssa toimiminen on luonteeltaan enemmän aikuisjohtoista tarinankerrontaa. Toimintaa voidaan elävöittää draamaleikeillä, joissa yhdistyy laulu, liikunta ja tanssillisuus. Aikuinen aktivoi lapsia yksinkertaisen matkimisen avulla. (Toivanen 2009, 32.) Päiväkodin toisessa alle kolmevuotiaiden ryhmässä teemana oli ”keho ja minä”. Esitin lapsille tarinan Piparkakkupojasta. Tarinan kerronnan jälkeen leikimme yhdessä Piparkakkupojan tarinan erilaisten laululeikkien kautta. Laululeikeissä käytettiin omaa kehoa eri tavoin.

Piparkakkupoika draamatuokio alle kolmevuotiaille

Ensiksi leivottiin piparkakkuja Leipuri Hiiva -laulun avulla. Toistimme laulua erilaisin rytmein ja liikelaatuja muokaten. Teimme piparkakkuja hitaaseen rytmiiin mahdollisimman isosti ja nopeasti aivan pikkiriikkisin liikkein.

Leipomisten jälkeen piparkakut olivat valmistuneet uunissa. Olimme Piparkakkupoikia, jotka lähtivät juoksemaan musiikin tahtiin. Vastaa tuli jänis, joka nukkui. Leikimme Pikku jänö nukkuu -laululeikin, jossa heilutetaan korvia, taputetaan tassuja, keinutaan ja pompitaan.

Jänis jäi nukkumaan ja Piparkakkupoikaa tuli vastaan karhu, joka halusi jumpata Jumppalaulun tahtiin. Laulun kanssa tutustuttiin eri kehonosiin koskettamalla ja nimeämällä niitä.

Vielä Piparkakkupoikaa tuli vastaan haiperhe, joka kovasti halusi syödä Piparkakkupojan. Vauvahai -laulun kanssa harjoittelimme erilaisia käsi- ja sormileikkejä. Lopuksi heristelimme sormea haiperheelle, jotta tämä ei söisi Piparkakkupoikaa.

Piparkakkupoika selvisi ehjin nahoin, palasi kotiin ja rentoutui. Rauhallisen musiikin soidessa lapset makasivat selällään ja aikuiset sivelivät heitä huiveilla. Huivit olivat kuvitteellisesti pullasuteja.

Tuokion tavoitteena oli kehittää seuraavia asioita: eläytymistä, kuuntelua, vuorovaikutustaitoja, rytmikkaa, tilan, ja kehon hahmottamista, tasapainoa, koordinaatiota, kuullun ymmärtämistä, kehon rentoutuskykyä ja tuntoaistia.

3–4-vuotiaista eteenpäin voidaan käyttää rooli- ja sääntöleikkejä. Tuokioiden suunnittelussa otetaan huomioon lasten ikä ja tuokion tavoite. (Toivanen 2009, 32.) Esikouluryhmässä oltiin viettämässä Halloween-juhlaa. Toteutin heille tähän teemaan sopivan tuokion. Koska esikoululaiset ovat päiväkodin vanhimpia, valitsin heidän kanssaan tehtäväksi haastavampia harjoitteita kuin esimerkiksi 3–5-vuotiaiden ryhmissä. Teimme eläytymistä, keskittymistä ja kuullun ymmärtämistä vaativia erilaisia rooli- ja sääntöleikkejä. Lapset ja ryhmän aikuiset olivat pukeutuneet haluamiinsa naamiaisasuihin, jotka oli tuotu kotoa.

Halloween draamatuokio esikouluikäisille

Kokoonnuimme piiriin, jossa jokainen esitteli itsensä. Esittely tapahtui kertomalla ensiksi oma nimi ja oman roolihahmon nimi sekä näyttämällä roolihahmolle sopiva liike. Muut osallistujat piirissä toistivat nimen ja liikkeen.

Esittelykierroksen jälkeen jakaannuimme kahteen joukkueeseen, joille sovimme omat alueet tilasta. Leikimme kääpiöt, jättiläiset ja velhot -leikkiä. Tässä joukkueet saivat valita, ovatko he kääpiöitä, jättiläisiä vai velhoja. Päätöksen jälkeen molemmat joukkueet tulivat vastakkain ja tekivät valitsemansa ryhmän symbolin. Leikissä jättiläiset voittavat kääpiöt, kääpiöt voittavat velhot ja velhot voittavat jättiläiset. Hävinnyt joukkue lähtee juoksemaan karkuun omalle alueelle. Voittanut joukkue taas yrittää saada heitä kiinni koskettamalla olkapäähän. Kiinni jääneet pelaajat siirtyvät toiseen joukkueeseen. Leikimme tätä, kunnes toisessa joukkueessa ei ollut enää kuin kaksi pelaajaa.

Jaoimme seuraavaksi ryhmän kolmeen joukkueeseen ja leikimme pantomiimia. Olin tuonut Halloween-aiheisista hahmoista kuvia, joita joukkueet saivat vuorollaan esittää muille sanattomasti. Muut joukkueet arvuuttelivat, mikä hahmo on kyseessä. Esitettäviä hahmoja olivat kummitus, kissa, Spiderman, susi, hämähäkki, hattivatti, luuranko ja merirosvo.

Siirryimme pantomiimistä kohti esittävämpää tekemistä Joo-tarinan avulla. Joo-tarinassa kuka tahansa saa ehdottaa jotain tekemistä, kuten ”Mennäänkö onkimaan?” Ehdotukseen osallistujat vastaavat ”Joo!” ja alkavat tehdä kyseistä asiaa miimisesti. Toteutimme Joo-tarinaa, jolle annoimme nimeksi ”Kauhujen yö”. Tarinan tullessa päätökseen kävimme istumaan piiriin.

Etenimme tuokion loppuksi toteuttamaan pieniä teatteriesityksiä. Muutama halukas sai ensin kertoa lyhyitä kauhutarinoita muille. Tarinan jälkeen kertosimme, mitä roolihahmoja tarinassa oli ja mitä siinä tapahtui. Kerrattuamme tarinoiden pääkohdat, halukkaat saivat esittää kyseisen kauhutarinan muille.

Loppuksi lapset muodostivat kalanruoto-kuvion, jossa rentouduttiin rauhallisen musiikin soidessa. Kalanruodon ensimmäinen menee makaamaan selälleen, seuraava laittaa pään tämän vatsan päälle jne. Tästä muodostuu kalanruotoa muistuttava kuvio.

Tuokion tavoitteena oli kehittää seuraavia asioita: vuorottelua, eläytymistä rooliin, kuuntelutaitoa, kuullun ymmärtämistä, sääntöjen noudattamista, muistia, kehon rentoutuskykyä, tarinan kerrontaa, vuorovaikutustaitoja ja yhteistyötaitoja.

3.4 Teatteri-ilmaisun ohjaaja osana llopoisten päiväkodin henkilökuntaa

Tarkastelen seuraavaksi havaintoja, joita tein ollessani päiväkodissa kahden viikon ajan. Päiväkotia, jossa toteutin tämän käytännön kokeilun, kuten olen jo todennut, oli minulle entuudestaan tuttu. Tämän uskon vaikuttavan omalta osaltaan siihen, että minun oli luontevaa työskennellä juuri kyseisessä päiväkodissa. Tunsin päiväkodin tilat, sen mahdollisuudet ja välineistön. Tämä auttoi minua suunnittelutyössäni, kun tiesin, millaista toimintaa minun on mahdollista toteuttaa missäkin tilassa ja millaisia välineitä minulla on käytettävissä. Tuttuja olivat myös päiväkodin toimintaperiaatteet ja arvot, joten minun oli vaivatonta ottaa nämä asiat työskentelyssäni huomioon. Näin ollen en tarvinnut päiväkodin henkilökunnalta erillistä perehdytystä.

Työtäni helpotti huomattavasti aikaisempi työkokemukseni varhaiskasvatuksessa. Tiesin, miten päiväkodin arki toimii ja mitä päiväkodissa tapahtuu päivän aikana mihinkin aikaan. Yhteistyö päiväkodin henkilökunnan kanssa oli saumatonta. Kokemukseni ylipäättään oli, että aikuiset ja lapset ottivat minut innolla ja lämmöllä vastaan. Minusta oli

muun muassa etukäteen kerrottu ryhmissä, että olen tulossa pitämään draamatuokioita. Varhaiskasvattajat tukivat työtäni auttamalla ja tukemalla lapsia toiminnan aikana. He osallistuivat toimintaan ja näyttivät heille esimerkkiä heittäytymisestä.

Koin, että minut otettiin vastaan tasavertaisena ja ammattitaitoisena kollegana. Mielestäni sopeuduin hyvin osaksi päiväkodin henkilökuntaa. Tähän vaikutti myönteisesti henkilökunnan vastaanottavaisuus. Tilanne olisi voinut olla täysin erilainen jossain toisessa päiväkodissa. Päiväkotien toimintakulttuureissa ja asenteissa on eroja, vaikka toimintaperiaatteet olisivatkin samat. Uudenlainen ja itselle tuntematon toiminta voi joskus aiheuttaa ihmisissä reaktioita. Tässä tapauksessa ei ollut kuitenkaan aivan tuntemattomasta toiminnasta kyse, vaikka taidepedagogi käsitteenä olikin suurimmalle osalle henkilökunnasta tuntematon. Keskustelut, joita sain käydä varhaiskasvattajien kanssa, olivat tärkeitä keskustelun avauksia kohti yhteistyötä, jota toivon mukaan jatkossa tullaan tekemään lisää taiteen opetuksen ylläpitämiseksi.

4 Draamakasvatuksen vaikutukset

Draamakasvatus toteuttaa varhaiskasvatuslain (540/2018) pykälän 3 mukaisia tavoitteita. Se edistää lapsen oppimista ja hyvinvointia kokonaisvaltaisesti sekä antaa jokaiselle tasa-arvoiset mahdollisuudet osallistua taidekasvatukseen (Ruokonen 2022, 20). Jotta jokaisella Ilpoisten päiväkodin lapsella oli mahdollisuus osallistua järjestämäni draamatoimintaan, päätin järjestää sitä jokaisessa ryhmässä erikseen. Taidekasvatus on tasa-arvoistavaa toimintaa, joka sopii kaikille. Se tukee kaikkien lasten kehitystä ja auttaa eniten niitä, jotka tarvitsevat eniten tukea. (Linnavalli & Huotilainen 2022, 70.)

Jokaisen lapsen tulee saada onnistua, kehittyä ja tuntea olevansa hyvä. Nämä tuntemukset luovat perustaa paremmalle tulevalle. Taidekasvatuksen voima onkin toiminnassa ja kokemuksissa. (Ruismäki ym. 2022, 96.) Toiminnan luonteeseen kuuluu lapsilähtöisyys. Lapsen ollessa aktiivinen toimija, hän voi säätää toimintaansa itselleen sopivaksi. Tämä mahdollistaa kaikkien lasten kehityksen tukemisen, vaikka ryhmän lasten välillä olisi kehityseroja. (Linnavalli & Huotilainen 2022, 68.)

Koen tämän kahden viikon työskentelyn Ilpoisten päiväkodissa olleen onnistunut kokeilu siitä, mitä taidepedagogi päiväkodissa voisi mahdollistaa. Kuitenkin kahden viikon työskentely on hyvin lyhyt aika tutkia draamakasvatuksen vaikutuksia. Kahteen viikkoon mahtuu paljon asioita ja uuden oppimista. Siinä ajassa ei vielä kuitenkaan tehdä ihmeitä. Jotta pystyisin tutkimaan ja havainnoimaan toteuttamani draamakasvatuksen vaikutuksia, se vaatisi jatkumoa eli pidempi aikaista ja säännöllistä työskentelyä. Draamakasvatuksen vaikutuksia yleisesti voidaan tarkastella kolmella oppimisen alueella. Näitä alueita ovat henkilökohtaisen, sosiaalisen ja taiteesta oppimisen alueet. (Toivanen 2022, 112.)

4.1 Henkilökohtainen oppiminen

Henkilökohtainen oppiminen tapahtuu tietojen, taitojen, asenteiden ja arvojen kautta. Lapsen itsetuntemus ja minäkäsitys kehittyy, kuten myös keskittymiskyky, ongelmien ratkaisutaidot, luovuus ja empatia. Henkilökohtaisen oppimisen keskiössä ovat tunnetaidot. Draaman avulla opetellaan tunnistamaan ja nimeämään tunteita. (Toivanen 2022, 112.) Tunnetaitojen harjoittelu nousi myös eniten varhaiskasvattajien vastauksissa, kun kysyin, millaisia toiveita draamatuokioiden sisältöön liittyen heillä on.

Draamakasvatus tukee itseluottamusta ja edistää mielikuvituksen kehittymistä. Draaman avulla lapsi tutustuu kehonsa mahdollisuuksiin toimia ja itsensä ilmaisuun kokonaisvaltaisesti. Lisäksi tunteiden ilmaisu kehittyy lapsen ilmaistessa omia ajatuksia ja mielipiteitä. (Toivanen 2009, 32.) Lasten kuulluksi tuleminen edellytti minulta kokonaisvaltaista kuuntelemista ja läsnäoloa. Läsnäolon lisäksi ohjaajana käytin kehoani monipuolisesti, mikä rohkaisi osallistujia keholliseen ilmaisuun. Lapset käyttävätkin liikkumista oppimisen välineenä. Kehon aktiivinen käyttäminen helpottaa asioiden muistamista. Uusien asioiden oppiminen vuorostaan voi sujua paremmin, kun opittaviin asioihin liitetään liikkeitä. (Linnavalli & Huotilainen 2022, 68.) Kuten ihmisen kehonosia opeteltaessa, nimesimme niitä ja keksimme erilaisia tapoja niitä liikuttaaksemme.

4.2 Sosiaalinen oppiminen

Sosiaaliseen oppimiseen kuuluu lapsen sosiaalisten taitojen tukeminen. Tähän vaikuttaa yhdessä yhteisen päämäärän eteen toimiminen. Draama näin ollen edistää lapsen sosiaalisemotionaalista hyvinvointia ja vertaissuhteita. (Toivanen 2022, 113.) Yhdessä tekeminen lisää me-henkeä. Tämän hengen luomiseksi, tuli suoritettavien tehtävien olla lapsille mielekäästä, oli se sitten jaettu rauhoittumishetki, sadun kuuntelua tai yhteistä roolileikkiä. Yhteinen toiminta edesauttaa lasten sosiaalisuutta ja lisää toisten ihmisten hyväksymistä, empatiakykyä ja vastavuoroisuutta (Toivanen 2009, 35).

Tutkimusten mukaan draama sopii myös monikulttuurisille lapsille ollessaan kokonaisilmaisullista toimintaa. Tällöin kaikilla lapsilla on mahdollisuus itseilmaisuuksiin jakamalla tunteitaan ja ajatuksiaan ympäröivästä maailmasta. (Toivanen 2009, 35.) Draama mahdollistaa näin kaikille yhteisen ilmaisukielen äidinkieleen katsomatta. Ominaista draamatoiminnalle on myös sen spontaanisuus. Kuvitellut tilanteet ovat usein improvisoituja eli kyseisessä hetkessä syntyviä. Draamatoiminnan ohjaaminen edellyttää välittömyyttä ja positiivista pedagogista johtajuutta. (Toivanen 2022, 108.) Spontaanisuuden ylläpitämiseksi havaitsin, että ohjaajana tulee olla valmiina tarttumaan lapsilta nousseisiin ehdotuksiin ja muuttamaan tarvittaessa suunnitelmia lennosta näiden ehdotusten mukaan.

4.3 Taiteesta oppiminen

Kuten on todettu, taiteesta oppiminen rohkaisee lasta kielelliseen ja keholliseen itseilmaisuuksiin. Draama antaa luontevia keinoja havaintojen, tunteiden ja luovan ajattelun näkyväksi tekemiseen. Draaman avulla pääsee tarkastelemaan ja ymmärtämään ihmisten erilaisuutta toimien erilaisissa rooleissa. Se mahdollistaa erilaisten ristiriitavuorovaikutustilanteiden tutkimisen turvallisesti. (Toivanen 2022, 114.) Kuvitteellisten roolien kautta näitä tilanteita voidaan kokeilla useaan otteeseen ja niille voidaan keksiä yhdessä toimivia ratkaisuja.

Lapsen tarvitsee kokea oppimisen ja onnistumisen iloa tutkiessaan eri taidemuotoja ja tekniikoita. Jokaisen taiteellinen ilmaisu on henkilökohtainen ja arvokas sellaisenaan. Tämä antaa vapautta luovalle ilmaisulle, ilman suorituspainetta. (Ruokonen 2022, 24.) Tuokioita ohjatessani havaitsin, että positiivisen palautteen antaminen ja yksilöllinen huomiointi oli arvokasta osallistujille. Annoin jokaisen osallistua toimintaan itselleen sopivalla tavalla, koska jokaisen taiteellinen ilmaisu on henkilökohtainen ja arvokas sellaisenaan.

Taiteellinen lahjakkuus ilmentyy, kun lapsi on saanut kehittää persoonallisuutensa piirteitä taiteellisen toiminnan avulla, sitä vastaanottavan ja harjoittavan roolissa (Hassi 1994 32). Otinkin tuokioita suunnitellessa huomioon, että niihin sisältyisi toimintaa molemmista rooleista käsin. Taiteesta oppiessa ollaan aistit avoinna. Aistit mahdollistavat taidekokemuksen kokonaisvaltaisuuden. Taidekasvatus taas kehittää lapsen aistien havainnointikykyä. Havainnoimalla aistien kautta tieto tulee mahdolliseksi. Uteliaisuus herää ja halu tutkia ympäristöstä lisääntyy. (Hassi 1994, 29–30.) Jokainen asia on lapselle jossain vaiheessa uutta ja ihmeellistä. Ohjaajana koen olevani vastuussa

ylläpitää tätä ihmettelyn maailmaa. Aikuisen tehtävä onkin luoda turvallista, virikkeellistä ja rohkaisevaa oppimisympäristöä. Tällainen ympäristö tarjoaa hedelmälliset olosuhteet luovuudelle. (Ruismäki ym. 2022, 88–89.)

4.4 Varhaiskasvattajien palaute Ilpoisten päiväkodissa

Teetin käytännön kokeilun aikana varhaiskasvattajille kirjallisen kyselyn, johon he saivat vastata anonyymisti joko yksin tai yhdessä oman tiimin kanssa. Esittelen seuraavaksi kyselyn vastauksia ja varhaiskasvattajien kanssa käytyjen keskustelujen antia.

Odotukset taidepedagogin työhön liittyen

Taidepedagogin tuloa odotettiin innokkaina positiivisella asenteella ja avoimin mielin. Lapsille järjestetty erilainen ja uusi ohjelma koettiin tärkeäksi. Taidepedagogin työ ei ollut tuttua ennestään, joten siihen ei liittynyt juurikaan odotuksia, mutta haluttiin nähdä mitä taidepedagogi tekee.

Työn ajateltiin olevan lasten innostamista draaman pariin, johon kuuluisi liikunnallisia, eläväisiä liikkeitä ja nukketeatteria. Toivottiin ideoita, miten käsitellä asioita, jotka ovat ryhmässä pinnalla draaman avulla. Toiminnan alkuun odotettiin pientä johdattelua aiheeseen tai esitystä, johon lapset pääsisivät osaksi.

Miten kokeilu vastasi odotuksia

Uusien ideoiden saaminen erilaisiin toimintahetkiin koettiin virkistäväksi. Vetäjän ollessa entuudestaan tuttu, odotettiin teatterikerhojen olevan laadukasta tekemistä. Kokeilu osoittautuikin hauskaksi ja mielenkiintoiseksi, vastaten suurimmaksi osaksi odotuksia. Taidepedagogin odotettiin kuitenkin esiintyvän itse enemmän.

Kaikki draamalähtöinen toiminta koettiin hyödyttävän lapsiryhmää samalla innostaen yhteiseen tekemiseen. Aikuiset saivat ideoita ja vinkkejä lasten itseilmaisuuksiin ja tunnetaitokasvatukseen. Lapset saivat uusia elämyksiä ja rohkeutta ilmaista itseään. Tuokioiden aikana opittiin tunnetaitoja ja tarinankerrontaa. Tuokioista oli hyötyä eri tunteiden nimeämisen ja ymmärtämisen näkökulmasta, sekä siihen, miten eri tunteita voisi kohdata. Aikuiset saivat käyttöön uusia liikuntaleikkejä ja ideoita siihen, miten liikuntaleikkejä voi hyödyntää tunteiden käsittelyssä.

Lauluhetkien elävöittäminen sai myös uutta puhtia. Huomattiin, kuinka saduista saa pienillä jutuilla teatteria, miten niitä voi kertoa eri tavoilla ja niihin saa mukaan ujutettua tuttuja lauluja. Havaittiin, kuinka alle 3-vuotiaankin jaksaa kuunnella yllättävän tarkasti, kun mukana on vähän rekvisiittaa. Virkistäväksi koettiin, kun joku muu ohjaa omaa ryhmää. Aikuiset saivat intoa järjestää enemmän draamallista toimintaa ja rohkeutta heittäytyä draaman maailmaan. Toiminta koettiin lasten näkökulmasta mielekkääksi ja innostavaksi. Oli hyödyllistä, kun jokainen sai osallistua toimintaan haluamallaan tavalla. Yksilöllisyyden tärkeys korostui silloin, kun osaa lapsista jännitti osallistua toimintaan.

Draamalähtöiset menetelmät päiväkodissa

Draamalähtöinen toiminta kuluneen syksyn aikana leikin lisäksi koettiin vähäiseksi. Osassa ryhmistä on käytössä ipanaimproa, sadutusta ja pöytäteatteria. Esikoulun ryhmässä käytetään opetuksessa nukke- ja eläinhahmoja. Jokaisessa ryhmässä

toteutetaan erilaisia musiikki-, laululeikkejä ja tansseja. Toisinaan aikuiset esittävät teatteria lapsille. Lisäksi menetelminä on käytetty varjoteatteria ja pantomiimia. Välillä toimintahetkillä liikutaan kuin eläimet, eläydytään leikkien hahmoihin tai käytetään pehmoleluja apuna kirjaa lukiessa. Vapaassa leikissä käytetään omaa improvisointia hyödyksi.

Miten taidepedagogit sopisivat osaksi varhaiskasvatuksen ammattikenttää

Päiväkodit hyötyisivät omasta kulttuurikasvatussuunnitelmasta ja kulttuurivastaavasta (Ruukonen 2022, 26). Tällainen henkilö voisi olla taidepedagogi. Varhaiskasvattajat kokivat päiväkodin aikatauluilla haasteelliseksi itse perehtyä, valmistella ja ideoida draamalähtöistä toimintaa. Taidealan ammattilaisen vetämät tuokiot koettiin rikastuttavan varhaiskasvatusta antaen ideoita, joista hyötyy koko henkilökunta. Näin ollen taidepedagogien uskottaisiin sopivan hyvin päiväkoteihin. Erityistä hyötyä taidepedagogeista nähtiin ryhmissä, joissa varhaiskasvattajat eivät kokeneet teatteri-ilmaisun olevan omaa vahvinta alaa. Varhaiskasvatuksessa paperityömäärän kasvu koetaan tuovan lisää haasteita toiminnan järjestämisessä. Tämänkin takia hyödyllisenä nähtäisiin oma taidepedagogi, joka pystyisi suunnittelemaan ja valmistelevaan kyseistä toimintaa, mikä vapauttaisi opettajan ”muihin hommiin”.

Taidepedagogi koettiin ammattilaisena, joka on perehtynyt taidekasvatukseen. Tällaisen henkilön huomattiin omaavan monipuolisesti ideoita ja erilaisia toimintatapoja sen toteutukseen. Lastenhoitajan pätevyys, kuten tässä tapauksessa, nähtiin antavan taidepedagogille entisestään lisää valmiuksia päiväkodissa työskentelyyn. Varhaiskasvattajat toivovat, että päiväkodeilla olisi mahdollisuus tarjota lapsille kokemuksia olla katsojan roolissa teatteriesityksissä. Ammattilaisten tuottamat teatteriesitykset nähdään kuitenkin ongelmallisena mahdollistaa rahoituksen puuttuessa kunnallisen päivähoidon piirissä. Jos taas talossa olisi oma teatteri-ilmaisun ohjaaja, voisi tilanne olla erilainen. Teatteri-ilmaisun ohjaaja pystyisi valmistamaan esityksiä ja näin tarjoamaan lapsille teatterikokemuksia.

Useampi varhaiskasvattaja koki draamaan heittäytymisen haasteelliseksi ollessaan ryhmästä vastuussa samaan aikaan, kun ohjaa itse toimintaa. Taidepedagogilta huomattiin luonnistuvan eri lailla innostaa ja rohkaista lapsia ilmaisemaan itseään. Yhteistyö taidepedagogin kanssa, joka olisi vakituisesti tai projekti luontaisesti ryhmässä toteuttamassa draamakasvatuksen eri osa-alueita nähtäisiin hedelmällisenä. Vaihtoehtoisesti taidepedagogi voisi olla kiertävänä eri ryhmissä, tuoden uutta osaamista ja innostusta ryhmiin.

Huomattiin, että draaman avulla taidepedagogi voi opettaa lapsille monenlaisia taitoja, sosiaalisuutta, sosiaalisia taitoja, rohkeutta ilmaista itseään paremmin, monipuolisemmin ja sujuvammin. Taidepedagogi voi olla avuksi esimerkiksi tunteiden harjoittelussa ja kielen oppimisessa, sekä ihan vain rikastamassa aiheen kuin aiheen käsittelyä. Taiteen avulla tapahtuukin rinnasteista oppimista. Yleensä opitaan myös muita taitoja, kuin mitkä on asetettu toiminnan tavoitteeksi. (Ruukonen, 2022, 26.)

Taidepedagogilta koettiin saavan varhaiskasvatukseen uutta näkökulmaa taiteen kautta sekä uusia lauluja ja leikkejä. On valitettavaa, että varhaiskasvatuksen opettajien koulutuksessa on resursoitu heikosti taito- ja taideaineiden opetus (Ruismäki ym. 2022, 95). Tärkeäksi koettiin, että varhaiskasvattajat saisivat koulutusta aiheesta ja siten

voisivat toteuttaa tuokioita myös itse. Alueella voisi olla tällainen taidepedagogi, joka kiertäisi taloissa pitämässä tuokioita ja kouluttamassa henkilökuntaa.

Millaista oli työskentely yhteistyössä taidepedagogin kanssa

Yhteistyö tuntui luonnolliselta ja mukavalta. Tuokioiden koettiin sujuvan hienosti ja helposti, kun ammattilainen oli puikoissa. Lapset ottivat taidepedagogin ihanasti vastaan ja odottivat kovasti seuraavaa kertaa. Varhaiskasvattajien oma rooli oli tukea ja auttaa lapsia. Aikuisista oli ihana saada seurata ja havainnoida ryhmän lasten ilmeitä, reaktioita ja osallisuutta. Tuokioiden koettiin onnistuvan erityisesti todella hyvin, kun kaikki ryhmän omat aikuiset olivat läsnä. Mielenkiintoista aikuisille oli päästä seuraamaan ryhmää vaihteeksi "sivusta". Varhaiskasvattajat kokivat silloin pystyvän tekemään eri tavalla lapsista havaintoja.

Taidepedagogin koettiin ottavan tilanteet ja ryhmät hyvin haltuun. Mukavaksi koettiin, kun aikuiset saivat itsekkin yllättyä mitä tuleman pitää. Vetäjän läsnäolo tuntui luonnolliselta ja osallistavalta. Taidepedagogin koettiin saavan haastavakin ryhmä mukaan toimintaan ja innostettua monenlaiseen tekemiseen draaman keinoin. Palautteissa kuului myös, miten taidepedagogi osasi olla lasten kanssa hyvin ja ottaa kaikki osallistujat huomioon. Toiminnan ohjeistukset lapsille tuntuivat niin ikään selkeiltä.

Miellyttävää oli, kun taidepedagogi auttoi muutenkin ryhmiä siirtymätilanteissa ja lapset pääsivät tutustumaan häneen samalla. Kokeilusta heräsi osalle aikuisista kiinnostus ja halu oppia lisää draamakasvatuksesta. Draamalähtöinen toiminta varhaiskasvatuksessa koettiin mahdollisuutena sytyttää niin ikään myös lapsille kipinän teatteriharrastuksen suhteen.

Palautetta kokeilusta

Varhaiskasvatuksen selvimmiksi puutteiksi on osoittautunut taidekasvatuksen heikko asema. Varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaavat asiakirjat eivät myöskään vaikuta riittävästi käytäntöön. (Ruismäki ym. 2022, 90.) Myös Ilpoisten päiväkodissa koetaan, että käytäntö ja varhaiskasvatussuunnitelmat eivät kohtaa. Taidekasvatusta ja resurssia sen toteutukseen todella kaivataan. Draamakokeilu sai myönteistä palautetta ja draamakasvatusta toivottiinkin lisää: "Tämä oli hauskaa, kiinnostavaa ja positiivista. Lapset tykkäsivät todella paljon. Tällaista lisää, kiitos!"

Taidepedagogin koettiin eläytyvän ihanasti ja innostavan lapsia. Tähän uskottiin vaikuttavan vetäjän vivahteikas äänensävy, ilmeet ja eleet. Taidekasvattajan tehtävä onkin olla innostaja. Ihmettely on alku oppimiselle ja lapselle luontaista toimintaa. Kasvattaja ylläpitää tätä ihmettelyn maailmaa tarjoten elämyksiä. Kokemusten kautta uteliaisuus kasvaa. Kun taas uteliaisuus kehittää lasta. (Ruokonen 2022, 95.)

Toisinaan joillekin lapsille joku juttu vaikutti vähän "menevän ohi", mutta se ei tuntunut haittaavan osallistumista toimintaan. Pienemmissä ryhmissä työskennellessä lapset olisivat voineet saada toiminnasta enemmän irti. Jatkossa pienryhmät voisi ottaa käyttöön ja verrata, miten lasten keskittyminen toimintaan muuttuu. Ennen tuokioita, taidepedagogilla olisi hyvä olla aikaa tutustua ryhmän lapsiin ja sen toimintatapoihin. Näin ollen taidepedagogi voisi tulla etukäteen havainnoimaan ryhmää ja keskustelemaan ryhmästä aikuisten kanssa. Työpajoista uskottaisiin saavan vielä enemmän irti, kun niitä olisi säännöllisesti, ja taidepedagogi tulisi lapsille tutuksi.

Varhaiskasvatuksessa viikoittainen draamatuokio takaakin kaikille lapsille tavoitteellisen draamakasvatuksen (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 9).

Taidepedagogin toivottiin vielä kiinnostävän jatkossa lisää huomiota ryhmänhallintaan vaikuttaviin asioihin, kuten lasten vuorotteluun ja viittaamiseen. Tuokioissa olisi hyvä ottaa mukaan myös eri kommunikaatiotapoja kuin puhe, ottaen huomioon lasten kielelliset ja kognitiiviset haasteet. Esimerkiksi käyttämällä kuvia. Lisäksi koettiin tarpeelliseksi, että taidepedagogilla olisi tukiviittomien käyttö hallussa. Kaiken kaikkiaan kokeilu koettiin hyväksi ja onnistuneeksi. Se tuntui kaiken lisäksi keventävän varhaiskasvattajien työtaakkaa, kun joku muu ammattilainen suunnitteli lapsille päivän ohjelman.

4.5 Yhteenveto

Miten draamakasvatus eroaa tavallisesta leikistä? Onko me vain leikitty tänään? Näitä kysymyksiä pohdin, kun suunnittelin ja arvioin toteuttamiani draamatuokioita. Draamakasvatus on kuitenkin loppujen lopuksi leikkiä. Se on tavoitteellista leikkiä. Leikki on tutkimista, liikkumista, taiteen tekemistä ja kokemista. Nämä ovat lapselle ominaisia tapoja toimia.

Leikin avulla muodostetaan käsitteitä, opitaan suunnittelemaan sekä harjoitellaan keskittymistä, huomaavaisuutta ja joustavuutta. Samalla lapsen kieli sekä hieno- ja karkeamotoriikka kehittyvät. Leikkiessä säännöt ja normit tulevat tutuksi sekä ongelmanratkaisukyky lisääntyy. Lapsi oppii hahmottamaan omaa kehoaan ja tilaa. Leikissä opitaan kommunikoimaan toisten kanssa ja käsittelemään kaikkia tunteita pettymyksestä iloon. Lapsi saa leikkiessään turvallisesti harjoitella itsenäisyyttä ja vastuunottoa. Lisäksi leikki lisää luovuutta, mielikuvitusta, itsehillintää ja havainnoimiskykyä. (Välimäki 2009, 83.) Näiden tietojen valossa minun ei tarvitse kyseenalaistaa draamakasvatuksen vaikutuksia tai sitä, onko me vain leikitty tänään. Nimittäin juuri leikki on tärkein työkalu draamakasvatuksen toteutuksessa.

Kuitenkin draamaa ohjatessaan aikuinen arvioi tietoisesti ja tiedostamatta monia asioita, kuten ryhmän yhteistyötaitoja, osallistujien sitoutumista toimintaan, harjoitusten sujumista ja niistä saaman mielihyvän määrää. Arviointi edesauttaa opetuksen suunnittelua ja kehittämistä. (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 148.) Lapset ovat välittömyytensä ansiosta erinomaisia palautteenantajia. Kokeilusta saamani palaute lapsilta ja varhaiskasvattajilta antoi hyvät eväät tulevaan. Sain hyödyllistä tietoa, miten taidepedagogin työtä voisi lähteä kehittämään päiväkodeissa.

Yhteistyö varhaiskasvattajien ja taidepedagogien välillä on tässä avain asemassa. He voivat tukea toistensa työtä. Varhaiskasvattajat tuntevat lapset ja ovat valmiita löytämään jokaiselle toimivan tavan toteuttaa itseään. Taidepedagogit taas pystyvät valmistelemaan ja toteuttamaan tuokioita oman taiteen alan ammattilaisena. Tämä kokeilu osoitti sen, että tällainen työ teatteri-ilmaisun ohjaajana päiväkodissa on mahdollista. Ennen kaikkea se todensi sen, että draamakasvatus varhaiskasvatuksessa on tärkeää ja, että se kaipaisi toteutuakseen taidepedagogeja ja varhaiskasvatuksen ammattilaisia yhdessä kehittämään sitä täyteen potentiaaliinsa.

Lähteet

Haapaniemi-Maula, R. 1996. Lapsuus on leikin asia. Teoksessa Jantunen, T. & Rönöberg, P. (toim.), Anna lapsen leikkiä. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 67–73.

Hassi, M. 1994. Taide- ja esteettinen kasvatus sekä taideopetus. Teoksessa Surakka, T. (toim.), Lapsi keksii maailman uudelleen – Taide varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, 28–32.

Kuhfuss, W. 1996. Leikki ja lapsi. Teoksessa Jantunen, T. & Rönöberg, P. (toim.), Anna lapsen leikkiä. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 75–80.

Kuosmanen, S. 1981. Taide päiväkotien toiminnassa. Valtakunnallinen selvitys päiväkotien ja taidekasvatustoiminnasta ja -välineistä. Vantaa: Kunnallispaino.

Linnavalli, T. & Huotilainen, M. 2022. Musiikki ja muut taito- ja taideaineet – kokeellisen tutkimuksen tuloksia. Teoksessa Ruokonen, I. (toim.), Ilmaisun ilo. Käsikirja 0–8-vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 61–72.

Martinez-Abarca, T. & Nurmi, R. 2015. Loikaten leikkiin – rohkeasti rooliin! Draamakasvatusta 1–7-vuotiaille. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja Oy.

Mäkinen, K. 2006. Lapsuuden taidekokemukset voimavarana. Teoksessa Sassi, P. & Tarkkonen, T. (toim.), Lapsi ja taide. Puheenvuoroja taidekasvatuksesta. Helsinki: Cultura Oy, 65–70.

Riska, A. 1996. Lapsen kehityksen laadullisista ulottuvuuksista. Teoksessa Jantunen, T. & Rönöberg, P. (toim.), Anna lapsen leikkiä. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 29–38.

Ruismäki, H.; Hietanen, L. & Sepp, A. 2022. Taito- ja taidekasvatus elämänmittaiseksi eliksiiriksi. Teoksessa Ruokonen, I. (toim.), Ilmaisun ilo. Käsikirja 0–8-vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 87–104.

Ruokonen, I. 2022. Ilmaisun monet muodot varhaislapsuuden kokonaisvaltaisessa pedagogiikassa. Teoksessa Ruokonen, I. (toim.), Ilmaisun ilo. Käsikirja 0–8-vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 19–34.

Ruokonen, I. & Rusanen, S. 2009. Esteettinen kasvattaja kulttuurisena kasvattajana. Teoksessa Ruokonen, I.; Rusanen, S. & Välimäki, A.-L. (toim.), Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 10–15.

Ruokonen, I.; Rusanen, S. & Välimäki, A.-L. 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Ruokonen, I. 2006. Taide lapsen elämänilmauksena. Teoksessa Sassi, P. & Tarkkonen T. (toim.), Lapsi ja taide. Puheenvuoroja taidekasvatuksesta. Helsinki: Cultura Oy, 11–19.

Suomen YK-liitto 2011. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus. Saatavissa https://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/lapsen_oikeudet_paino.pdf

Toivanen, T. 2022. ”Mennäänkö me taas sinne ruumaan?” – Draaman riemua. Teoksessa Ruokonen, I. (toim.), Ilmaisun ilo. Käsikirja 0–8-vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 105–114.

Toivanen, T. 2009. Draamakasvatuksen mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Ruokonen, I.; Rusanen, S. & Välimäki, A.-L. (toim.), Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 30–35.

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Annettu Helsingissä 13.7.2018. Saatavissa <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=varhaiskasvatuslaki>

Välimäki, A.-L. 2009. Taidekasvatuksen oivallus lasten vanhemmille. Teoksessa Ruokonen, I.; Rusanen, S. & Välimäki, A.-L. (toim.), Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 80–83.